

Vergaderjaar 2021–2022

19 637

Vreemdelingenbeleid

36 045

Situatie in de Oekraïne

Nr. 2829

BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 maart 2022

Door de oorlog in Oekraïne zijn volgens schattingen van UNHCR nu ongeveer anderhalf miljoen mensen op de vlucht geslagen. Het grootste deel van deze vluchtelingen verblijft op dit moment in de buurlanden om Oekraïne. Vooralsnog is een beperkt deel doorgereisd naar de rest van Europa waaronder Nederland. De opgave om deze groep op te vangen, tegen de achtergrond van het geweld in Oekraïne, is voor Europa en voor Nederland een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Hiertoe zal vanuit heel Nederland, op alle niveaus van persoonlijk initiatief tot alle overheidslagen een serieuze inspanning worden gevraagd en gepleegd. Dat commitment zal de komende periode cruciaal zijn.

Het kabinet wil grote waardering uitspreken voor alle gemeenten en veiligheidsregio's die samen met (lokale) partners en vrijwilligers in actie zijn gekomen om opvanglocaties te realiseren voor vluchtelingen uit Oekraïne. De maatschappelijke en particuliere initiatieven die zijn opgestart om vluchtelingen uit Oekraïne te helpen, laten grote betrokkenheid zien van Nederlanders bij deze humanitaire crisis. Het kabinet heeft bewondering voor alle vrijwilligers die aan dit vraagstuk werken.

Het opvangen van vluchtelingen uit Oekraïne is een belangrijke opgave waar in het gehele land gezamenlijk aan moet worden gewerkt. Bij de invulling van deze opgave komen meer vraagstukken naar voren, zoals huisvesting, onderwijs, gezondheid, veiligheid en werk en inkomen. Het Rijk bereidt zich derhalve voor op brede inzet op dit onderwerp, niet alleen voor nu maar ook voor de langere termijn.

Inwerkingtreding crisisstructuur

Zoals in de brief van 3 maart jl. (Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 2828) al aangegeven is het een onweerlegbaar feit dat de situatie beschouwd moet worden als een crisis. Bij de aanpak van de opvang van vluchte-

lingen uit Oekraïne zijn ook vele disciplines betrokken, zoals onderwijs, gezondheid, veiligheid en arbeidsmarkt.

Dit maakt het noodzakelijk dat met ingang van 9 maart a.s. tijdelijk op hoog ambtelijk en politiek-bestuurlijk niveau wordt zorggedragen voor coördinatie en besluitvorming over het geheel van maatregelen en voorzieningen die in samenwerking met de betrokken publieke en private partners – met het oog op een samenhangende aanpak – moeten worden getroffen. De structuur voor nationale crisisbesluitvorming, die wordt gecoördineerd vanuit de NCTV, wordt geactiveerd specifiek ten behoeve van de opvangopgave voor vluchtelingen uit Oekraïne. Deze structuur bestaat uit het Interdepartementaal Afstemmingsoverleg (IAO) een Interdepartementale Commissie Crisis Beheersing (ICCB) en Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCB), alsmede het Nationaal Kernteam Communicatie (NKC). Binnen deze structuur wordt nauw samengewerkt met de veiligheidsregio's, gemeenten en andere crisispartners vooruitlopend op een programmatische aanpak.

Aanpak opvang vluchtelingen uit Oekraïne: een gefaseerde aanpak

Nederland werkt met een gefaseerde aanpak ten aanzien van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne, waarin op hoofdlijnen drie fasen bestaan.

Voor de eerste fase zijn de afgelopen week op diverse plekken in Nederland opvanglocaties ingericht door gemeenten, ondersteund door veiligheidsregio's, Defensie en maatschappelijke organisaties. In Amsterdam, Zaanstreek-Waterland, regio Groningen, Haaglanden, Eindhoven, Gorinchem en Harskamp zijn al locaties in gebruik genomen en in andere gemeenten worden nog locaties gerealiseerd. Deze eerste fase omvat ongeveer 2.000 opvangplekken. Deze zijn reeds verworven en deels gevuld. Er maken nu bijna 1.400 vluchtelingen uit Oekraïne gebruik van de opvanglocaties die door gemeenten en veiligheidsregio's zijn ingericht.

De verwachting is dat in een tweede fase op korte termijn het aantal vluchtelingen uit Oekraïne dat naar Nederland komt fors zal toenemen. Hiertoe hebben de veiligheidsregio's op 7 maart jl. de opdracht gekregen om, onder voorbehoud en in afwachting van juridische onderbouwing, te werken aan onmiddellijke vervolgstappen voor de opvang van Oekraïners. De veiligheidsregio's zullen de realisatie coördineren, samen met gemeenten, van opvanglocaties tot minimaal 1.000 vluchtelingen uit Oekraïne per regio binnen twee weken. Het gaat hierbij om het volledig realiseren van locaties, het inrichten van locaties en de daadwerkelijke zelfstandige exploitatie. Daarnaast werken zij vervolgens aan nogmaals 1.000 opvangplekken extra per regio in de periode daarna. Op die manier komen de komende periode een totaal van circa 50.000 opvangplekken voor Oekraïners beschikbaar. Samen met de betrokken gemeenten en veiligheidsregio's wordt ook een Knooppunt Informatie Oekraïne ingericht, zodat voor vluchtelingen uit Oekraïne die zich melden inzichtelijk is welke opvangplekken er zijn en die de verdeling van de opvang over de regio's kan vormgeven.

De realisatie en exploitatie van opvang van Oekraïners brengen ook kosten met zich mee voor gemeenten en veiligheidsregio's. Het kabinet zal van Rijksweg de kosten die gemaakt zullen worden integraal vergoeden. Over de wijze van vergoeden zullen nadere afspraken worden gemaakt.

Deze opdracht is in eerste instantie een bestuurlijke opdracht. Nu er sprake is van een landelijke crisis (en daarmee ook een crisis van meer dan plaatselijke betekenis), vervullen de voorzitters van de veiligheidsre-

gio's hierin op grond van de Wet veiligheidsregio's (artikel 39 Wvr) een coördinerende rol binnen hun veiligheidsregio. Het kabinet is voornemens om – indien er sprake is van buitengewone omstandigheden vanwege een zeer grote toestroom van vluchtelingen uit Oekraïne – noodrecht in te zetten (zonder de noodtoestand af te kondigen), en onderzoekt welke bepalingen daartoe geschikt zijn.

Naast het creëren van opvanglocaties voor vluchtelingen uit Oekraïne speelt de acute vraag naar opvanglocaties voor andere groepen asielzoekers, waaronder in het bijzonder die voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Deze locaties worden gerealiseerd, geëxploiteerd, bemenst en ondersteund door het COA of Nidos. Om gemeenten niet vanuit twee lijnen te bevragen en om verdringing te voorkomen ten aanzien van de realisatie van opvanglocaties, is het verstandig om de coördinatie van beide opgaven tijdelijk in één hand te leggen. De veiligheidsregio's zijn daarom gevraagd om ook in deze een coördinerende rol te spelen.

Of het gevraagde aantal opvangplekken aan de veiligheidsregio's voor vluchtelingen uit Oekraïne voor de langere termijn genoeg is en of medeoverheden deze aantallen opvangplekken gedurende langere periode draaiende kunnen houden is de vraag. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat Oekraïners uit de tweede fase langer en duurzamer in Nederland zullen verblijven.

Het is daarom verstandig om binnen het Rijk toe te werken naar een meer programmatische aanpak van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Aan de vormgeving en aanpak van deze derde fase wordt op dit moment gewerkt vanuit het Rijk. Daarbij wordt ingezet op een samenwerking waarbij ook voor de langere termijn de opvang geborgd is en waarbij ook maatschappelijke spelers, private sector en andere partijen betrokken worden. Die fase wil het kabinet nu starten, juist omdat er op verscheidene disciplines werk te verzetten is. Wanneer deze aanpak verder vorm krijgt, wordt uw Kamer hierover geïnformeerd.

Coördinatie particuliere initiatieven

Er zijn in heel Nederland vele particuliere initiatieven om vluchtelingen uit Oekraïne te ondersteunen, door bijvoorbeeld goederen of diensten ter beschikking te stellen. Ook zijn er verschillende (particuliere) initiatieven opgezet om vluchtelingen uit Oekraïne (tijdelijk) in huis te nemen of onderdak te bieden. Dergelijke initiatieven tonen de solidariteit van veel Nederlanders en verlichten de druk op de opvang die door gemeenten en veiligheidsregio's worden gerealiseerd. Tegelijkertijd brengen deze initiatieven ook risico's met zich mee. Een belangrijk risico is dat vluchtelingen uit Oekraïne vanwege het grote en versnipperde aanbod van opvangplaatsen uit beeld kunnen raken van de overheid, waardoor zij eerder slachtoffer kunnen worden van uitbuiting of ander ongewenst gedrag.

Om op een veilige manier gebruik te kunnen maken van particuliere opvang bundelen het Rode Kruis, VluchtelingenWerk Nederland en het Leger des Heils hun krachten en zullen zij werken aan het werven, screenen en begeleiden van gastgezinnen en/of woonruimte voor gemeenten. De organisaties beschikken over een betrouwbaar netwerk van partnerorganisaties en voldoende inzetbaar personeel en vrijwilligers die de taken op korte termijn kunnen uitvoeren. Vanuit het Rijk zullen deze organisaties hierbij (financieel) worden ondersteund.

Deze organisaties doen daarnaast veel aan het koppelen van andere hulpaanbiedingen die vanuit het gehele land binnenkomen (goederen, diensten, vrijwilligers).

Registratie

Op verscheidene andere terreinen worden thans verdere voorbereidingen getroffen om vluchtelingen uit Oekraïne zo goed mogelijk te kunnen opvangen, dat betreft in het bijzonder de registratie van personen die uit Oekraïne naar Nederland komen.

Daarbij wordt erop ingezet om via de Basis Registratie Personen (BRP) te komen tot een zo snel mogelijke en eenduidige registratie van Oekraïners in Nederland. Dat vergt een serieuze inspanning, ook vanuit gemeenten.

Europa

Europa treedt eensgezind op als het gaat om het ontvangen van allen die de oorlog in Oekraïne ontvluchten. Ten aanzien van de toekomstige tijdelijke status voor Oekraïners wordt thans de uitwerking vormgegeven van de Europese afspraken rondom de Richtlijn Tijdelijke Bescherming. Op die wijze wordt gestreefd naar een uniforme status voor alle Oekraïners. Daarbij zullen ook aspecten rondom gezondheidszorg, eventuele arbeidsmarktparticipatie en scholing van kinderen worden betrokken. Dit onderwerp is ook in de JBZ-raad van 3 en 4 maart jl. besproken. Een verslag hiervan wordt met uw Kamer gedeeld.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yeşilgöz-Zegerius

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg